

Визначено, що інновації мають системний характер і охоплюють технологічні, організаційні, управлінські та ринкові аспекти діяльності підприємства.

Обґрунтовано, що в умовах воєнних ризиків інноваційні підходи виступають інструментом забезпечення стійкості та адаптивності підприємств.

Авторське бачення полягає у необхідності формування інтегрованої моделі інноваційного розвитку, яка поєднує цифровізацію, диверсифікацію діяльності, розвиток інституційної взаємодії та впровадження адаптивного управління.

Доведено, що перспективи розвитку підприємств агробізнесу пов'язані з активізацією інноваційної діяльності, підвищенням інвестиційної привабливості та інтеграцією у глобальні ринки.

Отже, інноваційні підходи виступають визначальним фактором трансформації аграрного сектору та забезпечують сталий розвиток підприємств агробізнесу в сучасних умовах.

Список використаних джерел:

1. FAO. Стан продовольства та сільського господарства 2022: використання автоматизації в аграрному секторі. Рим: FAO, 2022. URL: <https://www.fao.org>.
2. World Bank. Agriculture and Food Security Update: Ukraine. Washington: World Bank, 2023. URL: <https://www.worldbank.org>.
3. OECD. Policies for the Future of Farming and Food in Ukraine. Paris: OECD Publishing, 2023. URL: <https://www.oecd.org>.
4. Dligach A., Stavytskyu A. Resilience of Ukrainian business in wartime conditions. *Economies*. 2024. Vol. 12(12). DOI: <https://doi.org/10.3390/economies12120319>

УДК 338.43

*Дибов О. Б.,
здобувач другого (магістерського) рівня вищої освіти
(Науковий керівник: к.е.н., доцент Кернасюк Ю. В.)
Центральноукраїнський національний технічний університет
м. Кропивницький*

ПЛАНУВАННЯ ТА ПРОГНОЗУВАННЯ ВИТРАТ НА АГРАРНОМУ ПІДПРИЄМСТВІ

У сучасному світі інформація про витрати є інструментом ефективної роботи аграрного підприємства [1]. Серед головних завдань, що стоять сьогодні серед численних вітчизняних підприємств, є бажання організувати таку систему управління витратами, яка уможливила б здійснення планування, обліку, аналізу та контролю витрат діяльності підприємства [2-3]. Управління витратами є одним із ключових аспектів ефективного функціонування будь-якого підприємства, включаючи аграрний сектор. В умовах постійних змін, зростаючої конкуренції та швидкого розвитку цифрових технологій, важливо мати чітку стратегію та практичні інструменти для ефективного управління витратами на

аграрних підприємствах [4]. Вище перелічені аспекти визначають актуальність вивчення даного питання та його практичне значення в системі ефективного управління.

Планування та прогнозування витрат на аграрному підприємстві вимагає інтегрованого підходу, який поєднує факторний аналіз собівартості з сучасними методами прогнозування ринкових цін і ресурсних потреб. Ключовим елементом такого підходу є постійна інтеграція внутрішніх виробничих даних з зовнішніми інформаційними потоками. Оперативні дані про витрати пального, добрив та насіння, показники продуктивності по полях і норми витрат поєднуються з ринковими цінами, погодними прогнозами та макроекономічними індикаторами для побудови адаптивних прогнозних моделей. Це дозволяє не лише точніше оцінювати змінні та умовно-постійні витрати, а й виявляти тенденції зміни витрат, прогнозувати сценарії розвитку підприємства із ймовірнісною оцінкою ризиків та автоматично коригувати бюджети через динамічне бюджетування.

Традиційні підходи до планування та прогнозування витрат на аграрному підприємстві спираються на поєднання бухгалтерського обліку та нормативного планування. У цьому випадку використовуються багаторічні дані історичних показників собівартості й стандартні норми витрат, що корегуються під очікувані обсяги виробництва. Інший підхід враховує метод факторного моделювання, що розкладає загальні витрати на складові за елементами виробництва й дозволяє аналізувати їх вплив на собівартість продукції через коефіцієнти еластичності та лінійні регресійні залежності. Водночас, також останніми десятиліттями на підприємствах активно поширюється іноземний досвід бюджетування витрат за центрами відповідальності та покрокове визначення планових витрат у вигляді річних і квартальних планів із подальшим постатейним аналізом фактичних витрат із плановими. Цей підхід нині вже стави одним з базових інструментів управління витратами, разом із традиційними методами калькуляції.

Для прогнозування витрат додатково використовуються авторегресійні часові ряди та ковзні середні, інколи доповнені сезонною корекцією, а також кореляційний аналіз ринкових цін на сировину та ресурси. Подібні підходи часто застосовують для формування базисних сценаріїв без глибокої інтеграції зовнішніх даних. При цьому, у випадку з оцінкою інвестиційних та операційних рішень, що базується на статичних показниках рентабельності, періоді окупності і чистому дисконтованому доході, доволі широко використовується підхід з певними очікуваними допущеннями щодо цін і витрат, наприклад через індекс інфляції. Ризики зазвичай враховуються через окремі нормативи резервування та страхові надбавки у бюджетах витрат, а аналіз чутливості здійснюють на основі гнучких сценаріїв – припущень «що-якщо» з обмеженою кількістю варіантів.

Таким чином, сучасні підходи до планування та прогнозування витрат на аграрному підприємстві традиційно базуються на історичних даних, стандартних нормах і бюджетуванні, що забезпечує простоту впровадження, але обмежує адаптивність до швидких змін ринкового середовища. Разом з тим, поки спостерігається повільне впровадження автоматизованих аналітичних систем і цифрових інструментів, що обмежує точність прогнозів та швидкість реакції

менеджменту на оперативні дані зміни витрат та адаптивне врахування ринкової кон'юнктури. Розвиток традиційних підходів планування нині спрямовується у бік застосування гібридних, а також даних-орієнтованих моделей і адаптивного бюджетування витрат, що є необхідною умовою для підвищення стійкості та ефективності противитратного менеджменту аграрних підприємств.

Список використаних джерел:

1. Москаленко В. А. Управління витратами в підприємствах агропромислового комплексу. *Економіка і суспільство*. 2018. № 19. С. 527-532. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2018-19-80>.
2. Смоквіна Г. А. Контролінг як складова частина управління підприємством. *Вісник соціально-економічних досліджень: збірник наукових праць*. 2011. Випуск 42(2). С. 329-335.
3. Сас І. С., Демченко М. В., Сич В. П. Контролінг на аграрному підприємстві. *Вчені записки: збірник наукових праць*. Київський національний економічний університет ім. Вадима Гетьмана. Київ : КНЕУ, 2022. Вип. 29. С. 145-152.
4. Бірюков Є.І., Гарафонова О. І., Худолей В. Ю. Управління витратами аграрного підприємства в умовах цифрових трансформацій. *Economic Synergy*. 2023. 2. С. 48-61. DOI:<https://doi.org/10.53920/ES-2023-2-4>.

УДК 338.43:658.15:355.45

*Коломінов А. О.,
здобувач другого (магістерського) рівня вищої освіти
(Науковий керівник: к.е.н., професор Бугаєва М. В.)
Центральноукраїнський національний технічний університет
м. Кропивницький*

ФОРМУВАННЯ ЕФЕКТИВНОЇ СИСТЕМИ УПРАВЛІННЯ РЕСУРСАМИ ПІДПРИЄМСТВ АГРОБІЗНЕСУ В УМОВАХ ВОЄННИХ РИЗИКІВ

У сучасних умовах функціонування українського агробізнесу проблема ефективного управління ресурсами набула не лише економічного, а й стратегічного значення. Повномасштабна війна істотно змінила параметри господарювання: зросли виробничі витрати, ускладнився доступ до матеріально-технічних ресурсів, поглибилися кадрові диспропорції, зросли логістичні втрати, а частина земельного та інфраструктурного потенціалу була пошкоджена або втрачена. За оцінками FAO, у 2024 році аграрні підприємства України системно стикалися з дефіцитом робочої сили, здорожчанням ресурсів, перебоями з електроенергією, проблемами зберігання та наслідками забруднення земель, що прямо впливало на продуктивність і фінансову життєздатність виробників [1].

Актуальність дослідження зумовлена тим, що в умовах воєнних ризиків класичні підходи до ресурсного забезпечення підприємств агробізнесу втрачають достатню ефективність. Якщо в стабільному середовищі управління ресурсами орієнтується переважно на максимізацію віддачі від землі, капіталу, праці та матеріально-технічної бази, то в умовах війни пріоритет зміщується в бік збереження операційної безперервності, адаптивності, диверсифікації